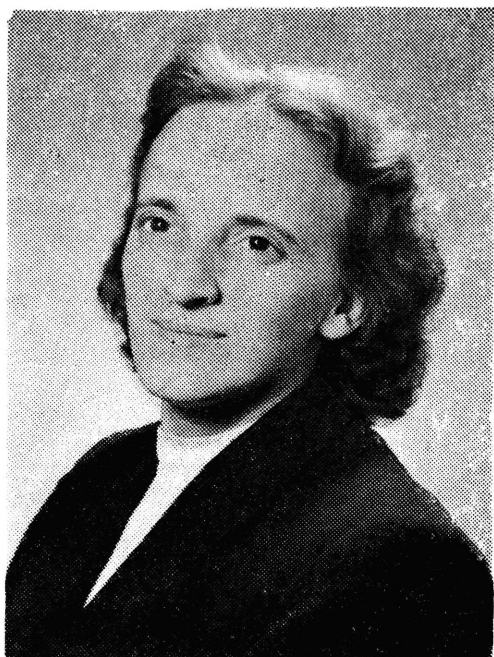

U SPOMEN
Prof. MELANIJE RIVOSEKI
(1915—1981)

Uz borbenost i revolucionarnost, dvije bitne oznake komunista, znala se kadikad kod pojedinih članova Partije, i to osobito u vrijeme ilegalnog rada, naći i jedna značajka koja ima prizvuk vjerske crte i osobine, a to je asketizam. Naravno, ne asketizam shvaćen u smislu trapljenja tijela, svjesnog odricanja od svih zemaljskih dobara, kako to propovijeda crkva, već — osobito u teškim ekonomskim prilikama — asketizam u smislu odvikavanja od prevelikih zahtjeva u materijalnim dobrima, a sve to u svrhu davanja sebe nekim višim interesima, interesima Partije i ideje za koju se bori, spreman za to položiti i, ako zatreba, svoj vlastiti život u borbi za jedan

novi, ljepši i bolji život, kome teži čitavo čovječanstvo, za ideale humanizma, socijalizma i komunizma. Takav je tip čovjeka-komunista bila i Senjanka Melanija Rivoseki, koja je potkraj 1981. završila svoj život.

Melanija, Melanka (krštena na ime Simeona) rođena je u Senju 6. XII 1915.¹ od oca Ambroza, malog trgovca vinom i drvom, i majke Magdalene-Mande rođene Ranko, domaćice. Mnogočlanu obitelj od jedanaestero djece, što sinova što kćeri, trebalo je nahraniti, zaodjeti i školovati i dati im pravicu u život, što u teškim ekonomskim prilikama Senja u propadanju i stare, kraljevske Jugoslavije nije bio baš lak zadatak. (Kao karakteristiku toga ekonomskog stanja dovoljno je navesti bilješku koju nalazimo nad njenim krsnim listom izdanim za potrebe njenih studija 1936, gdje piše doslovno:

»Na temelju svjedodžbe siromaštva bez biljega!«) Nastanjena u već oronuloj dvokatnici u srcu Senja, u Vlatkovićevoj 12, ova se mnogočlana obitelj morala međusobno ispomagati, po principu »stariji mlađima«, i tako polako podizati na noge. A osobito je taj teret pao na starije kćerke, među kojima baš Melanka, koja je u mnogočemu morala onim mlađima zamijeniti majku, dobrano već iscrpljenu ženu.

»Nižu pučku školu« polazi Melanija u rodnom Senju od 1922. do 1926, a učiteljica joj je vrijedna Anka Kovačević, koja se isticala svojim pedagoškim kvalitetama. 1926. upisuje se u senjsku gimnaziju, koja je bila tada na vrlo dobrom glasu zbog visokih stručnih kvaliteta svojih nastavnika, ali ujednom politički puna suprotnosti. U jednom tekstu pod naslovom »SENJSKA GIMNAZIJA IZMEĐU DVA RATA«, koji je napisala Melanija, ona kaže za ove prilike slijedeće: »Gimnazijsko obrazovanje odvijalo se u gvozdenim rukama nenarodnog režima stare Jugoslavije. U toj tamnici naroda, zemlji nacionalnog ugnjetavanja i socijalne eksploatacije sistem obrazovanja zasni- vao se na idealističkom shvaćanju. Suprotno tome osuđeno je i bilo kažnjavano. Progresivni profesori kroz svoja predavanja aktivno djeluju u suprotnom pravcu. Plamen Oktobarske revolucije dopro je i u naš grad. Nije bilo lako. U redovima gimnazijalaca rada se kritički stav, revolt i traženje izlaza. Daje se otpor. Predavanja progresivne inteligencije značila su osvježenje i poticaj razvoju naučne misli i stvarnosti. Na svakoj iskrici znanja koja se odrazila kao instrument nove naučne spoznaje đaci su im zahvalni i posebno ih cijenili. Njihov odnos prema đacima bio je ljudski, human, socijalan. Srbi su također bili đaci Senjske gimnazije. Živjeli smo bratski, u slozi.«²

Eto, u takvim okvirima i nastojanjima odvijao se gimnazijski život mlade Melanije u vrijeme njena srednjoškolskog školovanja između 1926. i 1935. (jednu je godinu morala pauzirati zbog bolesti), kad je, kako ona sama piše u svom gore navedenom radu«, teška ekonomska kriza 1929. g. u punom zamahu«, i na taj način »sprečava privredno kretanje u gradu« i kad ova »pojačana borba za životnu egzistenciju otvara nove vidike«. Čitaju se djela Henri Barbussea (Oganj), Jacka Londona (Gvozdena peta), Knuta Hamsuna (Glad), Ernesta Tollera (Jedna mladost u Njemačkoj), Andrea Gidea, Andrea Malrauxa, Maksima Gorkog (Mati), kao i neka marksistička, kao što je bio Voljginov Historijski materijalizam, Bebelovo djelo Žena i socijalizam i druga, te se tako sve više i više otvaraju vidici i spoznaje.

Prema sjećanju sâme Melanke najviše zasluga imaju za to drugarice Anka Mihota-Kordić, koja joj donosi ponajviše ovu literaturu, Anka Supanc, koju upoznaje za vrijeme liječenja na Brestovcu, na Sljemenu, 1935, i Ana Tićac, koja joj posuđuje za čitanje Ernesta Tollera. No od svih knjiga ponajviše joj se usijecaju u sjećanje impresivne stranice knjige »Mati« Maksima Gorkog.

Nakon završetka gimnazije, koju apsolvira s dobrim uspjehom 19. VI 1935, upisuje se u jesen iste godine na studij romanistike i filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje — među ostalima — sluša profesora Petra Skoka, Mirka Deanovića, Jeana Dayrea, Kantocija, Barca, Franceva, Gortana, Bazalu i Bujasa, te poslije punih šest godina, tj. na početku rata 1941, diplomira francuski jezik s književnosti, odnosno (kao pomoćni predmet) filozofiju, psihologiju i logiku. (To je bila takozvana XX grupa predmeta.) Paralelno sa studijem neko vrijeme u tijeku 1940. (točno od 1. IV

do 31. XII) bila je prisiljena da se zaposli i radi u »Seljačkoj slozi« kao činovnik.

No ne iscrpljuje se u tome sav njen studij i angažman. Orijentirana (kako smo već vidjeli) od svojih gimnazijskih dana napredno, ona se stalno druži s lijevom studentskom omladinom, dolazi na sastanke u Opće kulturno studentsko udruženje »Svjetlost«, nalazimo je u akcijama Kulturnog udruženja studenata pacifista (KUSP), a isto tako je vrijedna polaznica sastanaka i predavanja u Omladinskoj podružnici Ženskog pokreta kojim rukovode napredne studentice, kao što je to na primjer bila Veda Zagorac, Herta Haas, Deša Devčić i druge. Ukratko možemo govoriti o njenoj skolevskoj aktivnosti toga vremena.³

Završivši studij dolazi u svoj rodni grad, gdje odmah zatim, već 25. IX 1941. dobiva mjesto profesorice na »svojoj« gimnaziji, na kojoj ostaje na radu sve do 15. svibnja 1943, kad ga je bila prisiljena napustiti zbog hapšenja i prijetnje od strane ustaša. Iako kratak, ovaj je period njena života od neobične važnosti i značenja jer u njemu ona kroz rad s učenicima u razredu, putem posebnih kontakata s naprednim omladincima, kao što su bili Ante Matijević, Dušan Orlić, Vlado Knifić, Aleksandar Flaker i neki drugi, a uz pomoć profesora Joze Bašice, jako utječe na njih preko partijskog i partizanskog tiska, organiziranja raznih akcija u školi i izvan nje. Isto tako ona u kontaktu s naprednim omladincima Orenom Ružićem, Joškom Pančekom i Antom Zemljarem djeluje i u krugovima izvan škole, drži vezu s Pagom, pa čak i dalje, sve tamo do Novog i Crikvenice, odakle joj daje direktive za rad Okružni komitet za Hrvatsko primorje, drug Radetić i druga-rica Marija Vuković.

U jesen 1943, tj. nakon kapitulacije Italije, dolazi na kraće vrijeme u Senj, gdje radi s našim ženama po liniji AFŽ-a, a onda je nalazimo — poslije kraćeg boravka na Krku, gdje djeluje ilegalno — u Splitu na gimnaziji, pa onda kao rukovodioca jednog đačkog internata na Baniji, gdje je ujedno nastavnik, a u poraću opet se našla u svome rodnom gradu, na svojoj gimnaziji (1945/46), no ne za dugo. Obnova ratom porušene zemlje, kao i pomanjkanje kadrova, tjera je dalje, pa je tako 1946. profesorica na II (ženskoj) gimnaziji na Sušaku, zatim na nižoj gimnaziji u Kastvu, u Istri, pa u Crikvenici, odnosno 1947. u Delnicama, a 1948. čak u Krapini. Od 1948. pa sve do umirovljenja, odnosno smrti, živi i radi u Zagrebu, gdje je nalazimo na VI i VII (ženskoj) realnoj gimnaziji, u Tehničkoj školi drvene struke, u I metalo-prerađivačkoj školi, gdje je — zbog bolesti — knjižničarka sa smanjenim radnim vremenom, itd. Iscrpljena bolešću (i životom) umire u Novom Marofu 20. XI 1981.

Osnovno zanimanje pokojne Melanke bilo je prosvjetni radnik, pa se prije svega postavlja pitanje kako je ona odgovorila tom zaista odgovornom poslu. Ukratko, kakva je bila kao profesorica? Osposobljena za nastavu talijanskog i francuskog jezika, a i filozofije, koja se tada malo predavala, ona je u prvom redu — i to za vrijeme okupacije u Senju — predavala talijanski jezik, a kasnije — nakon oslobođenja zemlje — filozofiju i francuski. Po potrebi službe bila je također prisiljena na I partizanskoj gimnaziji u Splitu predavati prirodopis, povijest, higijenu i matematiku, za što nije imala kvalifikacije. Osim ovih poslova neko (kratko) vrijeme bila je u partizanima upraviteljica Đačkog doma, a potkraj službe — kad je već bila 60% invalid — radila je u školskoj knjižnici u svojstvu knjižničarke.

List za ocjenjivanje VI (ženske) gimnazije u Zagrebu, dajući joj karakteristike o radu za škol. god. 1949/50, kaže o tom njenom radu doslovno: »Dobar stručnjak, naročito u filozofiji, prati razvitak nauke i radi na svom stručnom i ideološkom usavršavanju što se odražuje na njenim satovima. Povezuje teoriju s praksom. Nastavno gradivo naučno interpretira, odgaja učenice u socijalističkom duhu. Vrlo je borbena i ustrajna. Ocjenjuje učenice vršeći zajedno s njima analizu ocjene. Kriterij ocjenjivanja realan. Odnos prema učenicima, nastavnicima i direktoru korektan. Iako slaba zdravlja, rukovodila je kružokom škole s uspjehom i mnogo se zalagala da pomogne drugovima. Dobar i aktivan sindikalni radnik. Rukovodila je naučnom grupom za filozofiju.«

Da je to zaista tako, svjedoče nam i njeni učenici, od kojih u prvom redu treba spomenuti Aleksandra Flakera, danas profesora Filozofskog fakulteta u Zagrebu, koji u svojim sjećanjima na senjsku gimnaziju i školovanje u njoj⁴ navodi — među ostalim — i ovo: »Bili su tu i naši neposredni drugovi: Melanka Rivoseki, Mladen⁵ Bašica, Stanko Dvoržak. Koliko je strpljenja trebalo, koliko opreza, koliko taktičkih sitnih poteza i gesta i osobnih susretnja — kako je valjalo istom čovjeku na jednom mjestu reći »ti« a na drugom »vi«, koliko je trebalo zajedničkih dogovaranja i malih ljudskih napora da se shvati da nas ne dijele nikakve ograde i da smo drugovi. Pa ipak, išlo je to te godine prilično lagano i bezbolno: nismo znali tada što je generacijski jaz, sjedili smo kod istih svijeća, za istim drvenim stolom, autoritet nije ovisio ni o dobi ni o funkciji koja je mogla biti samo privremena... Pa kako će se sutra recitirati Lamartinov »Le lac« na satu Melanije Rivoseki nije u tom času nikoga zabrinjavalo: znalo se da ćemo ga za našu Melanku naučiti, a da o Kovačičevoj »Registraturi« i ne govorimo...«

Dakle, vidimo lijepo kakav je drugarski odnos bio već tada između učenika skojevaca i Melanke, što je ona zaista uvijek imala u sebi i iskazivala. Jedan nesvakidašnji takt i način u ophođenju ne samo s učenicima, nego i sa svima ostalim drugovima, neobična, nesvakidašnja strpljivost i ustrajnost u poslu, pedagoški i psihološki dobro motiviran odnos. Ne sjećam se da je ikada u životu povisila ton, podviknula, izgubila strpljenje i zaboravila se. Eto, to su bile osnovne značajke nje kao čovjeka, druga i profesora!

Njen politički rad i partijska aktivnost bili su sastavni dio njene bogate ličnosti i ne može se odvojiti jednog od drugog. Započevši tim radom još za vrijeme studija u Zagrebu, kada je »prisustvovala studentskim skojevskim i vanjskoskojevskim kružocima, koji su se održavali po raznim stanovima a također u prirodi«,⁶ pa preko vrlo teškog ratnog perioda okupacije naše zemlje na teritoriju Hrvatskog primorja i Senja, i sve tamo do službovanja u Zagrebu u vrijeme obnove i izgradnje naše zemlje, Melanka je predstavljala — moglo bi se mirne duše reći — skoro idealan lik žene-komunistice, spremne na izvršenje svakog postavljenog zadatka, ustrajne i snalažljive i u najtežim životnim trenucima. Od svih njenih partijskih funkcija svakako je bila najteža i najodgovornija ona sekretara Mjesnog (Gradskog) komiteta Senj, koju je obavljala 1942/43. s uspjehom.

Vodeći ovaj komitet u zajednici sa sucem Vežom i ing. Adamom, a u izdašnu pomoć Okružnog komiteta, koji je tada predstavljao drug Ivan Radetić, ona je svakodnevno izvršavala vrlo raznolike partijske zadatke: političko djelovanje na članstvo i simpatizere, prikupljanje materijalne pomoći

za partizane, držanje veze s Pagom i Krkom, kao i drugovima na terenu, donošenje i raspačavanje letaka po gradu i slično. Kad ju je zbog provale uhapsila u prvoj polovici 1943. talijanska obavještajna služba i svestrano saslušavala, pri čemu se držala herojski, upozorena je da bi je ustaše mogle likvidirati, pa je bila prisiljena da napusti Senj i preko Zagreba traži vezu za oslobođeni teritorij, što su joj drugovi iz Kotarskog komiteta uzeli za veliku pogrešku. No ona nije zbog toga napustila ideje za koje se odavna borila i s još većim elanom nastavila svoj politički rad, i na oslobođenu teritoriju, i na području Istre i Primorja, i u oslobođenom Zagrebu, dokazujući uvijek i svuda što je pravi komunist, i na tom putu 20. XI 1981. završila svoj život.

Stanko Dvoržak

B I L J E S K E

1 U većini kasnijih njenih dokumenata naveden je pomutnjom 4. XII danom njena rođenja.

2 Maturalnu svjedodžbu potpisuju Melanki profesori dr Dragutin Majnarić, Jakov Čanić, Juraj Zgorelec, Ljubica Kučera, Jaroslav Sidak i Pavao Konrat.

3 Neke njene drugarice, među njima Cecilija Violoni Čokljat, tvrde da je ona u vrijeme studija bila organizirani član SKOJ-a.

4 Up. Aleksandar Fiaker: Bilješke o senjskoj gimnaziji 1941/42. Senjski zbornik. Godina VII — 1976—1979. str. 208.

5 Treba da bude Jozo Bašica.

6 Up. njenu vlastitu izjavu koja se nalazi u njenoj ostavštini.